

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра історії та культури української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,
проф. Гаврилюк С. В.

20 р.

МИСТЕЦТВО ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ
РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
галузі знань 0203 “Гуманітарні науки”
напряму 6.020303 “Філологія (українська мова та література)”

Робоча програма навчальної дисципліни “Мистецтво публічного виступу”
для студентів галузі знань 0203 “Гуманітарні науки”, напряму підготовки
6.020303 “Філологія (українська мова та література)”. – 27 серпня 2013 р. – 19 с.

Розробник: Левчук І. П., доцент кафедри історії та культури української мови,
кандидат філологічних наук

Рецензент: Рожило М. А., доцент кафедри соціальних комунікацій, кандидат
наук із соціальних комунікацій

**Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні
кафедри історії та культури української мови**

протокол № 1 від 30 серпня 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Богдан С. К.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією
Інституту філології та журналістики**

протокол № 1 від 9 вересня 2013 р.

Голова науково-методичної
комісії інституту _____ (Зінчук Р. С.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № ____ від ____ _____ 2013 р.

© Левчук І. П., 2013

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни “Мистецтво публічного виступу” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки 6.020303 “Філологія (українська мова та література)”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є публічний виступ у процесі комунікації.

Міждисциплінарні зв’язки: “Сучасна українська літературна мова”, “Стилістика і культура української мови”, “Риторика”, “Лінгвістичний аналіз тексту”, “Вступ до літературознавства”, “Психологія”, “Логіка” тощо.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Технологія публічного виступу: вербальний складник.
2. Технологія публічного виступу: невербальний складник.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів 2	0203 “Гуманітарні науки”	за вибором
	6.020303 “Філологія (українська мова та література)”	
Модулів 2	Бакалавр	Рік підготовки 4
Змістових модулів 2		Семестр 8
ІНДЗ: є		Лекції 8 год.
Загальна кількість годин 72		Самостійна робота 32 год.
		Індивідуальна робота 32 год.
		Форма контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни “Мистецтво публічного виступу” – розвиток риторичної особистості, удосконалення комунікативних умінь студентів, долучення їх до практики ораторського мистецтва, формування в них основ майстерності публічного мовлення.

2.2. Основні завдання вивчення дисципліни “Мистецтво публічного виступу”:

- подати відомості про риторичний ідеал як історично й суспільно зумовлену систему загальних вимог до мовлення й мовленнєвої поведінки носія певної культури;

- ознайомити з історією й практикою публічного мовлення, особливостями мовленнєвої поведінки промовця;

- формувати вміння й навички складання текстів виступів різних жанрів;

- дати ґрунтовні й системні знання про особливості ораторського підстилю публіцистичного стилю;

- ознайомити з практичними прийомами організації ефективного публічного мовлення та можливостями їхнього застосування;

- виховувати потребу вдосконалювати власне монологічне та діалогічне мовлення;

- зміцнювати повагу до державної мови.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- риторичну термінологію, систему понять класичної риторики;

- закони риторики;

- специфічні риси видів і жанрів ораторського мистецтва;

- основні етапи підготовки ораторської промови;

- засоби вербального та невербального впливу на аудиторію;

- особливості сучасного риторичного вчення.

вміти:

- визначати тему виступу й добирати матеріал для нього;

- розміщувати матеріал й оформлювати структуру виступу;

- будувати тексти різних жанрів та видів ораторського мистецтва відповідно до мети, призначення й умов комунікації;

- послуговуватися виразовими мовними засобами в промовах різних видів;
- застосовувати методи запам'ятовування структури й змісту виступу;
- робити партитуру тексту;
- на основі спостережень й аналізу бази даних створювати “портрет аудиторії”;
- застосовувати методи мовного та позамовного впливу на аудиторію;
- аналізувати своє і чуже мовлення, виявляти відхилення від норм, застосовувати різні засоби для їх подолання.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 72 години / 2 кредити ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Технологія публічного виступу: вербальний складник

Тема 1. Мистецтво публічного виступу як інструмент побудови кар'єри

Предмет і завдання спецкурсу, його наукові основи. Мистецтво публічного виступу як інструмент побудови кар'єри. Професіограма промовця. Управлінська риторика. Види та жанри публічного мовлення, їх специфіка. Доповідь. Промова. Виступ. Повідомлення.

Тема 2. Види промов за знаковим оформленням та закріпленням

Типи підготовки до публічного виступу. Види промов за знаковим оформленням та закріпленням. Промови, які читають за конспектом. Промови, які готують заздалегідь, але не вчать напам'ять. Промови, які готують заздалегідь і вчать напам'ять. Імпровізовані промови (експромти).

Тема 3. Етапи підготовки публічного виступу

Мета й завдання етапів підготовки публічного виступу. Вибір теми промови: мотиви, інтереси комунікантів, новизна, конфліктність. Складання плану. Відбір матеріалу для виступу.

Тема 4. Мистецтво аргументації та критики

Сутність тези, аргументу, способу доведення та вимоги до них. Види аргументів, система риторичних методів аргументування та сфери їх застосування. Причини логічних помилок у публічних виступах.

Тема 5. Секрети композиції публічного виступу

Вступ до промови. Головна частина. Способи подання матеріалу. Завершення промови. Алгоритм побудови тексту виступу. Композиційно-змістові „табу”. Робота над конспектом виступу. Партитура тексту виступу.

Тема 6. Методики запам'ятовування структури та змісту виступу

Способи запам'ятовування промови: механічний, логічний, мнемотехнічний. Тренування виголошення промови. Правильна артикуляція та чітка дикція. Інтонація та управління голосом. Паузи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Технологія публічного виступу: невербальний складник

Тема 1. Оратор й аудиторія

Встановлення контакту зі слухачами. „Ключі” аудиторного спілкування. Способи привернення та утримання уваги слухачів під час публічного виступу. Шляхи подолання опору аудиторії. Запитання – відповіді.

Тема 2. Невербальні засоби оратора

Зовнішня культура оратора. Невербальні засоби оратора. Зоровий контакт як ознака професійності оратора. Невербальні прийоми маніпулювання. Позитивні та негативні жести оратора. Секрети розумного використання дистанції.

Тема 3. Техніка публічних презентацій

Публічні презентації. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Робота промовця з технічними засобами. Мовлення перед мікрофоном.

Тема 4. Сучасний етикет публічного виступу

Сучасний етикет публічного виступу. Правила для мовця та для слухача. Культура сприймання публічного виступу. Види слухання. Принципи ефективного слухання. Уміння ставити запитання. Функції запитань, їх різновиди, способи введення та типи відповідей на них.

Тема 5. „Слово надається Вам”, або вчимося на чужих помилках (тренінг)

Запис і обговорення публічних виступів. Алгоритм самоаналізу виступу.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лек.	Інд.	Сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Технологія публічного виступу: вербальний складник				
Тема 1. Мистецтво публічного виступу як інструмент побудови кар'єри	6	2	2	2
Тема 2. Види промов за знаковим оформленням та закріпленням	4		2	2
Тема 3. Етапи підготовки публічного виступу	10	2	4	4
Тема 4. Мистецтво аргументації та критики	8		4	4
Тема 5. Секрети композиції публічного виступу	10	2	4	4
Тема 6. Методики запам'ятовування структури та змісту виступу	4		2	2
Разом за змістовим модулем 1	42	6	18	18
Змістовий модуль 2. Технологія публічного виступу: невербальний складник				
Тема 7. Оратор й аудиторія	4		2	2
Тема 8. Невербальні засоби оратора	8		4	4
Тема 9. Техніка публічних презентацій	4		2	2
Тема 10. Сучасний етикет публічного виступу	4		2	2
Тема 11. „Слово надається Вам”, або вчимося на чужих помилках	10	2	4	4
Разом за змістовим модулем 2	30	2	14	14
Усього годин	72	8	32	32

5. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
-------	------	-----------------

1	2	3
1	Мистецтво публічного виступу як інструмент побудови кар'єри	2
2	Види промов за знаковим оформленням та закріпленням	2
3	Етапи підготовки публічного виступу	4
4	Мистецтво аргументації та критики	4
5	Секрети композиції публічного виступу	4
6	Методики запам'ятовування структури та змісту виступу	2
7	Оратор й аудиторія	2
8	Невербальні засоби оратора	4
9	Техніка публічних презентацій	2
10	Сучасний етикет публічного виступу	2
11	„Слово надається Вам”, або вчимося на чужих помилках	4
	Разом	32

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота має за мету поглибити знання з дисципліни “Мистецтво публічного виступу”. Вона складається з двох частин та передбачає обов'язкову презентацію її результатів.

I. Студент повинен підготувати й виголосити перед аудиторією вітальну промову (на вибір), використовуючи риторичні фігури. Зробити партитуру тексту. У ході підготовки рекомендуємо звернутися до порад Феофана Прокоповича про складання цього виду виступів.

II. Студент повинен підготувати публічний виступ та презентацію до нього на одну із запропонованих тем. Зосереджуємо увагу також на вмінні працювати з довідниковою літературою, пошуковими системами, систематизовувати інформацію та презентувати її відповідно до завдань спецкурсу.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ВИСТУПІВ

1. „Добре знання літературної мови набувається повсякчасним її вивченням” (Іван Огієнко).

2. „Головне в ораторі – сама людина” (Генрі Уард Бічер).

3. „Справжня красномовність не потребує ні дзвонів, щоб скликати народ, ні поліції, щоб підтримувати порядок” (Емерсон).

4. „Ніяке інше вміння, яким може володіти людина, не дасть їй можливості з такою швидкістю зробити кар’єру і добитися визнання, як вміння добре говорити” (Чонсі М. Деп’ю).

5. „Хто не вміє говорити, кар’єри не зробить” (Наполеон).

6. „Найвища міра мистецтва говорити - вміння мовчати” (Василь Ключевський).

7. „У кого ризи світлі, у того й мова чесна” (Володимир Мономах).

8. „Джерело красномовства – у серці” (Дж. Мілль).

9. „Не слова й не звук голосу становлять славу оратора, а спрямування його політики” (Демосфен).

10. „Моральність людини помітна з її ставлення до слова” (Л. Толстой).

11. „Немає нічого сильнішого за слово” (Менандр).

12. „Знання складається із дрібних крихт щоденного досвіду” (Д. Писарев).

13. „Погано, коли у людини все сіре: і душа, і думки, і погляд. Сірі тільки перепілки гарні” (М. Стельмах).

14. „Найтрудніша професія — бути людиною” (Х. Марті).

15. „Чому б ти не навчався, ти навчаєшся для себе” (Петроній).

16. „Поведінка — це дзеркало, у якому кожен показує свій лик” (В. Ґете)

17. „Формальна освіта допоможе вам вижити. Самоосвіта приведе вас до успіху” (Д. Рон).

18. „Успіх приходить до людей, які прагнуть його” (Н. Хілл).

19. „Ніколи не буває великих справ без великих труднощів” (Вольтер).

20. „Усе в наших руках, через те їх не можна опускати” (Коко Шанель).

Основні критерії оцінювання публічної промови: обізнаність промовця з вибраної теми; точне, цікаве формулювання назви теми; чинник актуальності і новизни теми; ефективність вступу; інформаційна свіжість; логічність розвитку теми; аргументація основних положень; контраргументація; наочність; контакт з аудиторією; засоби активізації уваги слухачів; мистецтво цитування; прийоми

драматизації виступу; поведінка оратора; стилістична виразність виступу; техніка і культура мовлення; засоби художнього мовлення; афористичність мовлення; інтонаційна різноманітність; елементи театралізації; гумор; цікаві приклади тощо.

7. Методи та засоби навчання

У початковому процесі застосовують: лекції, зокрема з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; пояснювальні та проблемні методи викладу матеріалу; самостійну роботу студентів; виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік (VIII семестр).

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Мистецтво публічного виступу як інструмент побудови кар'єри. Професіограма промовця.
2. Управлінська риторика.
3. Види та жанри публічного мовлення, їх специфіка. Доповідь. Промова. Виступ. Повідомлення.
4. Типи підготовки до публічного виступу. Види промов за знаковим оформленням та закріпленням.
5. Мета й завдання етапів підготовки публічного виступу.
6. Вибір теми промови: мотиви, інтереси комунікантів, новизна, конфліктність.
7. Складання плану. Відбір матеріалу для виступу.
8. Сутність тези, аргументу, способу доведення та вимоги до них.
9. Види аргументів, система риторичних методів аргументування та сфери їх застосування.
10. Вступ у промову. Вимоги до його побудови.
11. Головна частина. Способи подання матеріалу.
12. Завершення промови. Композиційно-змістові „табу”.
13. Партитура тексту виступу.

14. Способи запам'ятовування промови: механічний, логічний, мнемотехнічний.
15. Тренування виголошення промови.
16. Вимоги до артикуляції та дикції під час публічного виступу.
17. Інтонація та управління голосом. Паузи.
18. Встановлення контакту зі слухачами. „Ключі” аудиторного спілкування.
19. Способи привернення та утримання уваги слухачів під час публічного виступу.
20. Шляхи подолання опору аудиторії.
21. Складники зовнішньої культури оратора, вимоги до неї.
22. Невербальні засоби оратора. Зоровий контакт як ознака професійності оратора.
23. Невербальні прийоми маніпулювання. Позитивні та негативні жести оратора.
24. Секрети використання дистанції під час публічного виступу.
25. Публічні презентації. Типи презентацій.
26. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.
27. Робота промовця з технічними засобами. Мовлення перед мікрофоном.
28. Сучасний етикет публічного виступу. Правила для мовця та для слухача.
29. Культура сприймання публічного виступу. Види слухання. Принципи ефективного слухання.
30. Уміння ставити запитання. Функції запитань, їх різновиди, способи введення та типи відповідей на них.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Методи та засоби діагностики успішності навчання: усне опитування; тестування; виконання індивідуального науково-дослідного завдання; опрацювання теоретичних і практичних завдань, винесених на самостійну роботу; тренінг; залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Формою організації поточного контролю знань студентів є опитування, виступи на заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння навчального

матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання.

Рівень знань вважаємо за доцільне оцінювати за сумарним балом, виведеним за результатом оцінки всіх складників атестаційних завдань.

Норми оцінювання:

1. Робота на аудиторних заняттях:

Ваговий (рейтинговий) бал – 1. Максимальна кількість балів на всіх аудиторних заняттях дорівнює: $1 \text{ бал} \times 10 = 10 \text{ балів}$.

1 бал – активна присутність (аналітичне слухання й аналіз, вміння довести власну думку),

0,5 – письмова фіксація аналітичного слухання без усної аргументації,

0 – пасивна присутність.

2. Виступ - публічна промова:

Ваговий бал – 10. Максимальна кількість за всі виступи: $10 \text{ балів} \times 3 = 30 \text{ балів}$.

8-10 балів – красномовний виступ, риторично грамотний за усіма параметрами оцінювання, творчий доробок оратора, єдність етосу, пафосу, логосу;

6-7 балів – логічний виступ, інформаційно повний, продуманий;

4-5 – виступ за темою з частковими порушеннями параметрів красномовства;

2-3 – формальний виступ з намаганням викласти тему;

1 – присутність на промові з оцінюванням.

3. Модульний контроль.

Ваговий бал – 1.

Максимальна кількість балів за всі контрольні завдання дорівнює: $1 \text{ бал} \times 60 = 60 \text{ балів}$.

1 бал – правильна відповідь,

0 балів – неправильна відповідь.

Формою організації підсумкового контролю знань студентів є залік.

Таблиця 3

Поточний контроль (мах = 40 балів)		Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1 (поточне опитування)	Модуль 2 (навчальні)	Модуль 3 (модульний)	

Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2				проекти)		контроль)	100
Тема 1 - 1 б.	Тема 2 - 1 б.	Тема 3 - 1 б.	Тема 4 - 1 б.	Тема 5 - 1 б.	Тема 6 - 1 б.	Тема 7 - 1 б.	Тема 8 - 1 б.	Тема 9 - 1 б.	Тема 10 - 1 б.	С.р. – 10 б.	Тема 11 (ІНДЗ) - 20 б.	МКР (тестування) – 60 б.	

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 – 81	C	
67 – 74	D	Задовільно
60 – 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

11. Методичне забезпечення

1. Левчук І. П. Мистецтво публічного виступу : курс лекцій-презентацій для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.020303 – філологія (українська мова та література) [Електронний ресурс] / І. П. Левчук. – Луцьк, 2012. – 1 електрон. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з титул. екрану.

12. Список джерел

Основні

1. Абрамович С. Д. Риторика : [навч. посібник] / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів : Світ, 2001. – 240 с.

2. Колотілова Н. А. Риторика : [навч. посібник] / Н. А. Колотілова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
3. Мацько Л. І. Риторика : [навч. посібник] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 311 с.
4. Миронова Т. В. Язык жестов. Как добиться успеха в жизни / Т. В. Миронова. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. – 223 с.
5. Ньемантсвердрит Дж. В. Подготовка успешного устного выступления / Дж. В. Ньемантсвердрит // Протокол и этикет. – 2003. – №4. – С. 36-42.
6. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / О. Б. Олійник / М-во освіти і науки України. - К. : Кондор, 2010. – 182 с.
7. Пиз А. Язык телодвижений : Как читать мысли других людей по их жестам / А. Пиз. – Москва, 2006. – 272 с.
8. Сагач Г. М. Риторика : [навч. посібник для студентів серед. і вищ. навч. закладів] / Г. М. Сагач. – К. : Видавничий дім „Ін Юре”, 2000. – 568 с.
9. Спанатій Л. С. Риторика : [навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів] / Л. С. Спанатій. – К. : Видавничий дім „Ін Юре”, 2008. – 144 с.
10. Томан І. Мистецтво говорити : [перекл. з чес.] / І. Томан. – К. : Політвидав України, 1989. – 293 с.

Додаткові

1. Абрамович С. Д. Риторика загальна та судова : [навч. посібник] / С. Д. Абрамович, В. В. Молдован, М. Ю. Чікарькова. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.
2. Аннушкин В. И. Риторика. Вводный курс : [учебн. пособие] / В. И. Аннушкин. – 20-е изд., испр. – М. : Флинта – Наука, 2007. – 296 с.
3. Бабич Н. Д. Основи риторики [Текст] : практикум / Н. Д. Бабич; Чернівецький держ. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 1999. – 100 с.
4. Баева О. А. Ораторское искусство и деловое общение : [учеб. пособие] / О. А. Баева. – М. : Новое знание, 2003. – 368 с.

5. Баранов А. Н. Парламентские дебаты : традиции и новации : Современный политический язык / А. Н. Баранов, Е. Г. Казакевич. – М. : Знание, 1991. – 63 с.
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Академвидав, 2004. – 344 с.
7. Бондаренко Г. Л. Національне соціально-побутове красномовство як особливий вид усного мовлення / Г. Л. Бондаренко. – Умань, 2006.
8. Борухович В. Ораторское искусство Древней Греции / В. Борухович // Ораторы Греции. – М., 1985. – С. 5-24.
9. Бредемайер К. Искусство словесной атаки [Текст] : практ. руководство / К. Бредемайер; пер. с нем. Е. Жевага. – 2.изд., испр. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 189 с. – (Серия „Нестандартный подход”).
10. Вагапова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах [Текст] / Д. Х. Вагапова. - М. : Цитадель, 1999. - 460 с.
11. Вандишев В. М. Риторика : екскурс в історію вчень і понять : [навч. посібник] / Вандишев В. М. – К. : Кондор, 2003. – 264 с.
12. Василенко В. Академічна риторика [Текст] : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / В. Василенко, В. Герман ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Суми : Наталуха А. С., 2011. – 275 с.
13. Вискап М. Искусство убеждать : секреты успешной презентации / М. Вискап. – М. : Эксмо, 2006. – 224 с.
14. Голуб И. Б. Риторика [Текст] : учеб. пособие / И. Б. Голуб. – М. : Эксмо, 2005. – 383 с. – (Образовательный стандарт XXI).
15. Гончарова О. М. Античне красномовство як дискурсивний феномен культури [Текст] : монографія / Гончарова Олена Миколаївна ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. – К. : [НАКККиМ], 2011. – 272 с.
16. Далецкий Ч. Риторика : Заговори, и я скажу, кто ты : [учеб. пособие] / Ч. Далецкий. – М. : Омега-Л, 2004. – 488 с.

17. Данилина В. В. Политическая риторика как научное направление / В. В. Данилина // Вестник МУ. – Серия 21. Управление. – 2005. – №2. – С. 88-106.
18. Дюмін О. З. Ділове спілкування. (Риторика та ораторське мистецтво) [Текст] : практ. посіб. / О. З. Дюмін, А. О. Ніколаєва ; Міністерство освіти і науки України. Науково-методичний центр вищої освіти, Харківський держ. технічний ун-т радіоелектроніки. – Х. : Видавництво ХТУРЕ, 2001. – 146 с.
19. Зарецкая Е. Н. Риторика : теория и практика речевой коммуникации / Е. Н. Зарецкая. – М. : Дело, 1998. – 678 с.
20. Кара-Мурза С. Манипулятивная семантика и риторика СМИ / С. Кара-Мурза // PR-менеджер. – 2008. – №1. – С. 8-13.
21. Карнеги Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично / Д. Карнеги. – М., 1989.
22. Касаткин С. Ф. Обратная связь в устном выступлении / С. Ф. Касаткин. – М. : Мысль, 1984. – 116 с.
23. Кащей Н. А. Неориторика и современная политика / Н. А. Кащей // Философские науки. – 2004. – № 5. – С. 136-143.
24. Ключев Е. В. Риторика : Инвенция. Диспозиция. Элокуция [Текст] : учеб. пособие для вузов / Е. В. Ключев. – М. : ПРИОР, 1999. – 271 с.
25. Ковалев Ю. В. Интонация публичной политической речи : прагматический аспект / Ю. В. Ковалев. – М. : Изд-во РУДН, 2006. – 202 с.
26. Козаржевский А. Ч. Античное ораторское искусство : [пособие к спецкурсу] / А. Ч. Козаржевский. – М., 1980.
27. Колотілова Н. А. Риторика : [навч. посібник] / Н. А. Колотілова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
28. Корніяка О. М. Мистецтво грічності : Чи вміємо ми себе поводити? / О. М. Корніяка. – К. : Либідь, 1995. – 96 с.
29. Кравець Л. В. Риторика від джерел до сучасності / Л. В. Кравець // Українська мова і література. – 2000. – № 5. – С. 42-46.

30. Кравець Л. В. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів / Л. В. Кравець // Рідні джерела. – 2000. – № 4.
31. Куньч З. Риторичний словник / З. Куньч. – К. : Рідна шк., 1997. – 342 с.
32. Куньч З. Українська риторика : історія становлення і розвитку [Текст] : навч. посіб. / Зоряна Куньч ; Нац. ун-т „Львів. політехніка”. – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 248 с.
33. Кушнер М. Умение выступать на публике для „чайников” [пер. с англ.] / М. Кушнер. – М. : Издательский дом „Вильямс”, 2007. – 368 с.
34. Марк Фабий Квинтиллиан. Правила ораторского искусства. Кн. 10 / Марк Фабий Квинтиллиан // Русская риторика : хрестоматия. – М. : Просвещение, 1996. – 559 с.
35. Маркова Т. И. Риторика и этика деловой презентации [Текст] : учеб. пособие / Т. И. Маркова, В. А. Шенберг ; Санкт-Петербургский гос. инженерно-экономический ун-т. – СПб. : СПбГИЭУ, 2001. – 100 с.
36. Мацько Л. І. Риторика : [навч. посібник] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 311 с.
37. Молдован В. В. Судова риторика / В. В. Молдован. – К., 1996. – 320 с.
38. Наумовець А. Г. Ви віч-на-віч з аудиторією : дещо про „технологію” наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проектів / А. Г. Наумовець. – К. : Наук. думка, 2003. – 56 с.
39. Ньемантсвердрит Дж. В. Подготовка успешного устного выступления / Дж. В. Ньемантсвердрит // Протокол и этикет. – 2003. – № 4. – С.36-42.
40. Овчинникова А. П. Пять шагов к хорошей речи : Речевая коммуникация : техника речи [Текст] / А. П. Овчинникова. – О. : ОКФА, 1997. – 184 с.
41. Онуфрієнко Г. С. Риторика : [навч. посібник] / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
42. Павлюк Л. С. Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація [Текст] / Л. С. Павлюк. – Л. : ПАІС, 2007. – 168 с.

43. Прокопович Ф. Про риторичне мистецтво // Прокопович Ф. Філософські твори. – К., 1979. – Т. 1. – С. 106-335.
44. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : [навч. посібник] / Я. Радевич-Винницький. – Львів : СПОЛОМ, 2001. – 224 с.
45. Рождественский Ю. В. Теория риторики / Ю. В. Рождественский. – М. : Добросвет, 1999. – 482 с.
46. Романова Н. Н. Двести приемов ораторской речи [Текст] : учебно-справочное пособие / Н. Н. Романова, А. В. Филиппов. – М. : МАКС Пресс, 2001. – 102 с.
47. Сагач Г. М. Словник термінів красномовства // Г. М. Сагач. Золотослів. – К., 1993. – С. 315–359.
48. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : [навч. посібник] / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
49. Сопер П. Л. Основы искусства речи [Текст] / П. Л. Сопер ; пер. С. Д. Чижова ; ред. К. Д. Чижов, Л. М. Яхнич. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – 446 с. – (Книга о науке убеждать).
50. Стернин И. А. Практическая риторика [Текст] : учеб. пособие для студ. вузов / И. А. Стернин. – М. : Издательский центр „Академия”, 2003. – 270 с.
51. Таранов П. С. Искусство риторики [Текст] : универсальное пособие для умения говорить красиво и убедительно : Учеб. пособие / П. С. Таранов. – Симф. : [б.и.], 2001. – 573 с. – (Библиотека третьего тысячелетия).
52. Тофтул М. Г. Мистецтво полеміки // Тофтул М. Г. Логіка : [посібник для студентів]. – К., 1999. – С. 275-294.
53. Хазагеров Г. Г. Политическая риторика / Г. Г. Хазагеров. – М. : Никколо-Медиа, 2002.
54. Хилл Наполеон. Думай и богатей / Н. Хилл. – М. : ФАИР, 2008. – 272 с.
55. Хоменко І. В. Еристика : Мистецтво полеміки : [навч. посібник] / І. В. Хоменко. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 191 с.
56. Цицерон М. Три трактата об ораторском искусстве / М. Цицерон. – М., 1994.

57. Чепіга І. П. Ораторське мистецтво на Україні в XVI—XIX ст. / І. П. Чепіга // Укр. мова і л-ра в школі. – 1989. – № 10. – С. 64-68.
58. Чибісова Н. Г. Риторика : [навч. посібник] / Н. Г. Чибісова, О. І. Тарасова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 228 с.
59. Шейнов В. П. Скрытое управление человеком; психология манипулирования / В. П. Шейнов. – М. : АСТ, Мн. : Харвест, 2002. – 848 с. (Б-ка практ. псих.).
60. Щекин Т. В. Как читать людей по их внешнему облику / Т. В. Щекин. – К. : Україна, 1993. – 239 с.